

IV.

A bútorzat.

Egy időben — pedig még nincs régen — igen finom ízlésnek tartották, ha a falak, bútorok, ablak- és ajtófüggönyök, ágyfüggönyök számára ugyanazt az egy, leginkább pedig fényes, tarka virágos perkált használtak. Némely helyen még most is e nézletnek hódolnak. Hanem a cél, melyet ez által elérnek, korántsem összhangzat, hanem egyhangúság, unalom, nem művészet. Az összhangzat a változatosság és különbözőség szép összefüggéséből áll, s a művészet feladata az, hogy a különbözőzeteket sikerült összhatássá egyesítse.

A bútorok legyenek összhangzatban a falakkal, az áll, de a bútorok másnemű tárgyak s azért kell hogy azoktól különváljanak, kiemelkedjenek. Talaj, fal és tető — ezek képviselik a szilárdságot a szobában, — a bútorok — azért nevezzük ingóságoknak — a mozdíthatót, változót. Ezek tehát sajátlagos æsthetikával és művészeti elvekkel bírnak.

A mi a bútorok alakját illeti, azt szerény anyagi viszonyokban élő emberek nem igen választhatják meg a művészeti ízlés igényei szerint, tehát inkább

a behúzatra kell figyelmünket fordítanunk. Ámbár a fának színe sem közönyös. Ha a falak világosak, akkor a butorok fája is világos legyen. De ha a falak sötétebb, erősebb színűek, akkor sötétebb legyen a fa is, mint jelenleg majdnem általán véve a sötét színű fanemeket használják, például diófát. Sokkal fontosabb azonban az a kérdés, milyen színű vagy milyen mintázatú legyen a behúzat, a behúzott bútorok nagy lapokat képeznek, melyek az általános harmoniába lépnek és ép oly könnyen megzavarhatják azt, mint a milyen könnyen annak előállításában közreműködnek. A választás nem épen nehéz, ha csak egyszínű kelme mellett maradunk; akkor a bútorok színe a falhoz alkalmazkodik, avagy megfordítva — a körülmények szerint. De azért a bútorok színe ne legyen ugyanaz, mint a falaké, mert akkor az egyik külön nem válnék a másiktól; hanem öszhangzatban legyen a fal színével, mert a nagy lapok ellentéte más különben nagyon erős lenne.

A most divatos csíkos kelmék nem czélszerűk, mert az egyenes csíkok csak is egyenes irányt kívánnak, az pedig lehetetlenség a különféle alakú és hajlású bútoroknál, e szerint a különféleképen megtört, elferdített vonalok szemsértő kellemetlen benyomást gyakorolnak. Az ülésnek szolgáló bútor állapota inkább olyan, hogy minden díszletezés iránytalan legyen. Ha tehát mintázott kelmét választunk, akkor annak mintázata finom, ékes, magába véve jelentéktelen, egy szóval olyan legyen, mely minden hajlást, minden helyzetet tűrhet, a nélkül

hogy hatása megzavartassék. A színeknél ne legyen ellentétekre számítva, hanem arra, hogy nyugodt, harmoniás összhatássá egybefolyjanak.

Épen ezen elvet kell a színes függönyökre nézve is követni, ha nem maradunk az annyira czélszerű egyszínű kelméknél. A függönyöket, különösen pedig ablakfüggönyöket, rendesen ránczba szedik, a mintázat tehát olyan legyen, mely a redőzetet türi. Függélyes csíkok sem arra valók, hogy ferde ránczba szedessenek, tapasztalásból tudjuk, hogy akkor rossz hatást tesznek. A függönyök rendezése is fontos. Nem a cifrázott, ki-bevágott vonalak hatnak előnyösen, hanem a redőzet és a szín.

Az ablakfüggönyök tulajdonképeni czélja a világosságnak gyengítése s a keménységnek, melyet az ablak foglalata az erős világosságban előidéz, eltakarása vagy felfüggesztése. Ezt szintúgy elérhetjük fehér csipkefüggönyökkel is, melyek igen ajánlhatók olcsóságuknál fogva, a mellett a tisztaság és a csinosság benyomását teszik, mi szintén mellettök szól, s még leginkább azon körülmény, hogy a nélkül is nem igen világos városi lakásainkban minél kevésbé szűkítik meg a világosságot. Mindezen okokból ajánlhatók a fehér csipkefüggönyök, hanem azt is ajánljuk, hogy a bútorok színével összhangzó redőzetes díszlettel legyenek ellátva, mely a szobának, színekre számító összhangzatára való átmenetet képezi, mert a széles, fehér lap, magába véve nem szép; Franciaországban, a szalonban az egész ablak előtt egyetlen széles függöny van egészen simán, a színes függönyök pedig két oldalt redőbe

vannak szedve és felkötve, úgy mint rendszeren szokás. Azon a nagy területen, mely középen nyitva maradt, rendszeren egyetlen pompás díszítmény van alkalmazva, virágcsokor, öblöny stb. A fehér függöny természetesen csipke. Az angolok ellenben fehér függönnyt tesznek a színes mögé, úgy hogy az előbbinek csak a díszes pártázata látszik.

Még néhány szót kell mondanunk a bútorok elhelyezését illetőleg, mielőtt a szobák különféle rendeltetések szerinti jellegére áttérnénk.

Sok helyen még most is dívik azon szokás; főleg olyan házaknál, hol a körülmények nem engedik, hogy egy külön «szalon» vagy társalgó-s elfogadó-terem vagy hát szoba legyen berendezve, ennek helyét tehát a család lak- vagy nappali szobája pótolja, a fentebb említett — az előtt majdnem általános szokás kívánta, hogy a pamlagot és asztalát a többi garniturával együtt a két ablak közötti fal mellé állítsák, ez pedig rendszeren a legkietlenebb, legkedélytelenebb helye a szobának, hozzá, főleg télen, a hideg léghuzamnak ki vannak téve, ezt csak is akkor kellene arra használni, ha a szoba többi falai ajtók és ablakok által el vannak foglalva. Mert máskülönben ez lenne az egyetlen alkalmas hely a tükör szániára, mely épen nem való a pamlag, hanem keskeny tükör-asztal vagy szekrény fölé.

Ha már egyáltalában tükörnek lennie kell a nappali szobában, úgy hiszszük, ott is csak az a rendeltetése, hogy az ember megnézhesse magát benne. Erre pedig szükséges, hogy a tükör homályban legyen, a világosság meg előlről essék arra, a ki a

tükörben nézi magát, így történik is az úgynevezett ablak- vagy tükör-falon. Ennél alkalmasabb hely nincs a szobában. Ha a szobának csak egy ablaka van, vagy ha az ablak közti fal túlságosan keskeny, akkor önértőleg a legelőnyösebb helyet kell választani a tükör s egyszersmind a tükörbe néző számára. A régibb szokás szerint pedig a tükörnek okvetlenül a pamlag felett kellett függnie, akár hol is álljon az, még pedig többnyire széltében, nem magasságában, mintha azt akarnák, hogy az illető *fekve* is megszemlélhesse magát. A tükörnek akkor van csak legillendőbb helye, ha a szobában kandalló létezik, mert a fölött van annak az igazi helye, akkor mutatja a kandallón lévő műtárgyak hátsó oldalát is, az ember akadály nélkül léphet eléje s nézheti magát s a szobát is kellemes távlatban mutatja. Ha a tükör az ablakfallal szemben függ, akkor az önszemlélés is el van hibázva s azon kellemetlen benyomást idézi elő, mintha a szobának két ellenkező oldalán ablakai lennének. Ha a tükör olyan magasan vagy egyáltalában olyan helyen függ, a hol nem felelhet meg rendeltetésének, az épen olyan fonák, kellemetlen, visszás benyomást tesz, mintha — ezt már igen sokszor alkalmunk volt látni — valamely szalonban egy ékes, mindenféle elegáns, sőt értékes íróeszközökkel megrakott íróasztalt valami sötét sarokba állítják, a hol épen séggel írni nem lehet; a szoba berendezésénél mindig szem előtt kell tartani, hogy minden bútordarab rendeltetésének megfelelően, s azon célra használható is legyen, melynek szolgálnia kell.

Hogy a lakás a kényelem és az egészség igényeinek tökéletesen megfeleljen, a következő helyiségekből kellene állnia: hálószoba, lak- vagy nappali szoba, ebédlő, szalon, dohányzó- vagy férfi-szoba, dolgozószoba és előszoba. De a nagyobb városok lakosai — ismételjük, hogy csak azokat értjük mindig, a kik számára írunk, tudniillik a társadalom közép osztályát — nem igen vehetik tekintetbe a kényelem és egészség igényeit ily terjedelmes mérvben; hanem egészen másképp van falun, hol a család saját használatára és saját kedve szerint beoszthatja tulajdon házát, és mégis — mi elég sajnós dolog! — oly igen gyakran láthatunk ujonépült falusi lakot, mely elég pénzbe került tulajdonosának, s még sem felel meg a célnak, a szobák beosztása nem czélszerű és azoknak belső berendezése még kevésbé az, s végre az új ház épen azt nem nyújtja a családnak, a mi a legnagyobb előnye a *saját tűzhelynek*: kiés, békés, kedélyes otthont.

Az ebédlő okvetlenül egészen nyugodt színhangulatú falat kíván, mert az érdek annak közepére özpontosúl, az ebédlő asztalra és vendégeire, melynek háttérét a fal képezi, mint a sötét alap az arczképnél. Hasonló okból egyenletes világítás is szükséges, mert ilyen határozottan csoportosított elődíszítménynél (staffage) majdnem épen úgy kell eljárunk, mint egy képnél szerkezeténél. Ebédlőnek legczélszerűbb nem igen széles, de inkább mély helyiség egy nagy ablakkal a keskeny oldalán. Akkor a hosszú asztalnál ülő személyek mind egy-

formán meg vannak világítva egyetlen egynek kivételével, a ki az ablaknak háttal ül.

Több ablak, különösen különböző oldalon szétosztott világosságot ad s nyugtalanná teszi a képet. Estebédnél legjobb, ha erős világítás felülről esik az asztalra, mely mindenfelől egyenlően megvilágítja a társaságot s nem alkalmatlan senkinek sem. Természetesen arra kell ügyelni, hogy a csillár vagy függő lámpa nagysága helyes arányban, és alakjára meg anyagára nézve öszhangzatban legyen a szobával. Velencei üveg-csillár jó hatású lehet, de ha a szobának színezete sötét hangulatú vagy a falak faburkolattal vannak bevonva, akkor még jobban illik hozzá a tizenhatodik századból való elegáns formájú fényezett sárga réz-csillár.

Aranyozott bronz- vagy kristály-csillár inkább a szalonba való. Hosszú asztalnál még a két végén is lehet lámpákat vagy karos gyertyatartókat alkalmazni, hanem ezek, úgy mint a fővilágosság is, olyan magasan legyenek a szemek felett, hogy mindegyik szabadon láthassa a másíknak arcát. Ez olyan egyszerű, magától érthető szabály s még is olyan fölötte gyakran elhanyagolják.

Minthogy a falnak nyugodtnak kell lennie, akkor díszítménye is tompított legyen bizonyos modorban. Szabad történelmi festmények nem oda valók. Hanem kitünő hatással bírnak régi arczképek sötét színű keretben, s így az étterem vagy a szerény ebédlőszoba is, hol a család úgy is mindennap egybegyűl, legalkalmasabb hely az életnagyságú családi arczképek számára. Csendélet, gyümölcs- és virág-

képek, vadász- és állatképek a régi modorban festve, színes és még sem föltünő, komoly öszhangú, igen jó dísz az ebédlő számára, mert tárgyai úgy is az étterem rendeltetésével összeillenek.

Élvezet és multság, táncz és zene, vadászat és halászat, a falusi élet és az évszakok, ezek az ebédlő falaira való tárgyak, bár milyen alakban és modorban is ábrázoltassanak. Hadd dicsőíttessék itt költőileg és festőileg, a mit a terített asztal mint anyagi élvezet nyújt.

Az ebédlőszoba jellege, a központra irányuló érdekek kívánja, hogy a bútorzat is igénytelen legyen. A kredencz — tálaló-asztal — a földarabot képezi hozzá tartozó díszével; a többi csak az asztalból és székekből áll, ez utóbbiak számára ajánlható a faragott, egyenes támlájú alak, a mai szokás azt kívánja, hogy a támla magas legyen, a rajta ülő fejével egyenlő magasságban, ennek valami észszerű okát nem lehet kitalálni, mert csak gátol a kiszolgálásban.

Mínthogy az ebédlő számára annyira illő a komoly, nyugodt díszítményezés, melynek értéke inkább az anyagban és munkában rejlik, nem pedig a fényes, szemkápráztató látszatban, e szerint a házigazda dolgozó szobája épen egészen egyszerű legyen. Ez a munkának a helye, ott az elmének zavartalanul kell működnie. Gazdag, változatos díszítményezés elterelné a gondolatokat másfelé, szórakozottá tenné az észet. Nagy, masszív íróasztal sötét fából, egyszerű faragványokkal díszítve, hasonló színű és díszítésű jó szerkezetű szekrények

és könyvállványok, dohányzó készlet, kényelmes kerevet és támlányok, legczélszerűbben bőrrel behúzva, színes, közönyös mintájú szőnyeg, sötét, nyugodt színű fal, egy pár nemes műízlésű tárgy, akár a festészet, akár a szobrászat köréből — ezek lennének a kellékek, melyek az úri dolgozószobába valók, s ezek ott tökéletesen kielégítik a szépészet igényeit.

A hálószoba ellenben inkább derült díszletezést kíván, sötét ne legyen, de túlvilágos sem, erre nézve legajánlhatóbb a középút. Azonban nem szabad a díszletezésnek izgatónak lennie, mindenben legyen bizonyos higgadt nyugodtság, a hálószobában kellemes, lágy, úgy szólván derengő harmoniának kell uralkodnia, minden tárgy a mi a szobában van, mint megannyi hang egy csillapító, ringató, álomszerű dallammá egyesüljön.

Egészen más világba lépünk, ha a családi szobákból a szalonba megyünk át. Ott már minden fényt, pompát, eleganciát lehet kifejteni, a menyinyiben azt szükségesnek tartjuk a háznak méltó képviselésére. A lakszobák a családi élet, a szalon a társas élet színhelye, s ezért is az utóbbinak jellegét viseli. A szalonban a külvilággal érintkezik a család, s itt tehát a háznak legfényesebb oldalát kell mutatnia.

A szalon épen ellenkezője az étteremnek. Ebben minden érdek, a világosság, a társaság központosítatik, a többi meg csak háttérét képezi. Az asztal a fölött lévő világossággal a középpont, az arcok mind előlről vannak megvilágítva, és festőileg

emelkednek ki a sötét háttérről. Mindez, a helyiséget társaságával együtt, öszpontosított világítású képpé alkotja, a milyeneket Rembrandt festett, s épen ez a helyes szempont, melyből ki kell indulnunk az ebédlő berendezésénél és díszítményezésénél.

A szalon ellenben az elszórtság jellegét viseli. A társaság elszórt csoportokra oszlik, a bútorok szintén, a világosság több felől özönlik szét a teremben. A modern szokás azt is magával hozza, hogy a társaság szabadon mozogjon ide-oda, a képletek változnak, a csoportok szétoszlanak és ismét másképp összeállnak vagy ülnek, és épen ezen szabadságban és mozgékonyásban rejlik társadalmi életünk egyik fő kelleme, ez képezi egyik sajátlagosságát. S már ezért sem lehet a szalonból összképet alkotni zárt művészeti tartással, egyleges világítással, a fény és árny kimérésével. A fény hol előlről, hol oldalt, vagy hátulról esik a fejekre és alakokra. Ez ugyan nem előny, de változtatni nem lehet rajta, így hát a képet mint gazdagot, mozgékonyat és változót kell tekintenünk. S ezért a jelenet még a háttérben is türi a fényt és pompát, a falak élénkebbek és színesebbek lehetnek, a tetőn minden díszleti pompa legyen kifejtve. A bútorokon és függönyökön helyén van a csillogó selyem, mely a világosságot visszasugározza, de a bársony már kevésbé, mely a világosságot magába szívja és sötét lapokat mutat fel, melyek úgy néznek ki, mintha mély üregek lennének.

Mindennemű mütárgyak, szobrók és szobrocs-

kák, a sarkokban és állványokon mellszobrok, modern festmények élénkebb, tarkább színezetükkel, díszkötésű könyvek, albumok az asztalokon, mappák teli réz- és aczélmetszetű képekkel, érdekes rajzokkal — minden asztalon, mindezek helyet találhatnak ama fényes sokszerűségek közt.

Ilyen dús dísz és kiállítás úgy szólván szükséges, nem csak azért, hogy megmutassuk, miszerint a szalon a modern műveltség semleges színhelye, de annak bebizonyítására is, hogy annak magaslatán áll.

Üres asztalok, kopár falak, csupasz lapok sehol sem olyan visszások, kiállhatlanok, mint a szalonban, hol a hideg helyiség ellenkezik a meleg fogadtatással, hol a társalgás, ezer dolgot érintve, folytonosan külső serkentést, indíttatást keres.

Hanem nagyon szükséges, hogy öszhangzatosan rendező szellem lebegjen e változatosság, a tárgyak ezen gazdagsága felett. A részletek, mindegyik magába véve, nemes és szép legyen; az egyes tárgyak csoportokká egyesüljenek, a csoportok, bár mennyire különbözők is, tartsák fen az egyensúlyt; a jelentékeny legyen túlnyomó és uralkodó, a jelentéktelen legyen alárendelve és az arányzatba illesztve. Olyan tárgyakat, melyek homályosságuk és világosságuk vagy színük miatt keményen és rikítón, öszhangzatlanul állanak egymás mellett, szét kell választani s egy közvetítő tagot közéjük illeszteni.

A bútorok, szintén csoportozatokba rendezve, oly formán legyenek elosztva az egész helyiségben,

hogy a társalgás öszpontosulhasson, nehogy a szobának egyik fele üresnek, a másik túlságosan megrakottnak tünjék fel. Itt megszűnik minden művészi befolyás s ez egyedül a szalon úrnője hatalmában van. Ez a zármunka; itt saját ízlésének kell uralkodnia, meg kell mutatnia, hogy nemcsak szellemileg, hanem szépészetileg is, művészi tapintattal uralkodik a szalon fölött.

Ezzel visszatértünk arra, a mit már fentebbi tárgyalásaink kezdetén, mint jelentékeny momentumot felhoztunk az egyéniség jogára és kötelmére vonatkozólag. Azt ugyan láttuk, hogy törvények azok, pedig jól megalapított törvények, melyeket követnünk kell, ha lakásunkat művészeti öszhangzattal, vagy röviden mondva: ízlésteljesen díszítményezni és bútorozni akarjuk. Hanem ezen törvények tág tért engednek saját tetszésünknek, sőt nem is szabadtanak fel a választás nehézsége alól. Mig a divat, mely minden ízlés, minden művészet iránt közönyös, nem engedi a szabad választást, s olyan dolgokat erőszakol reánk, melyek nekünk tulajdonképen nem tetszenek, melyek eszünkkel és szépészeti érzékünkkel ellenkeznek, az említett törvények inkább arra visznek, hogy magunk is művészek legyünk, legalább a választást illetőleg. Azokat követve, képesek vagyunk hajlamainkat kielégíteni, a lakásnak egyéniségünkkel öszhangzó jelleget kölcsönözni, hanem felelőssé is tesznek érte.

Azonban korántsem kellene ezen felelősségtől visszarettennünk s nem törődve a divat szeszélyeivel, mely holnap megveti, a mit ma dicsőített, nem

törődve a nagy tömeg ítéletével és véleményével, ama törvényeket kellene követnünk, melyek a tárgyak természetén alapulnak, úgymint saját művészeti észlelésünk és tapasztalataink alapján igyekezzünk saját eszméinket, a lakhelyiségek ideáljait illetőleg, megvalósítani.

Ha ilyen módon eljárunk, akkor nem kell attól tartanunk, hogy a czélt eltévesztjük. Annyi bizonyos, a míg önmagunkkal tisztába jövünk, sokáig és örömmel kell ezen tárggyal foglalkoznunk, hanem ezen foglalkozás életre való, mulattató és folytonos élvezetet nyújtó, s ama kis világ, melyet magunk teremtettünk, mely nekünk köszöni *létezését*, mindig örömünkre szolgál.
